

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Annales Episcoporum Slesvicensium

Cypraeus, Johann Adolph

Coloniae Agrippinae, 1634

Capvt V. Christiernvs II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64615](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64615)

C A P V T V.

CHRISTIERNVS II. Iohannis Regis Daniae filius, Rex Daniae 96. Norvvegiae Anno C. 1514. & Sueciae Anno C. 1518 Natus Niburg 2. Iulij Anno 1481. 2. Iulij. Regnis Suetiae anno 1521. Daniae, & Norvvegiae Anno 1523. pulsus, & post decem Exilij annos captus Anno 1532. Sunderburgi custodiae mancipatus, tandem Kallenburgum translatus Anno 1549. Post diuturna 27. annorum vincula expiravit Anno 1559. Ottoniae sepultus. Anno 1515 Sororem Caroli Quinti Isabellam vxorem dixit, quae defuncta Anno 1525 Gandavi. Liberi. Maximilianus & Philippus qui in pueritia obierunt. Iohannes qui Steinbruchij apud Carolum Quintum fuit Imperatorem: obiit Anno C. 1532: Dorothea Friderico Palatino, & Christina primum Francisco Sfortiae, deinde Francisco Lotharingiae Duci, nupta. Obijt haec Anno C. 1580.

REGE Iohanne vitae huius munere perfuncto, eius filius Christiernus Rex Daniae electus ac designatus fuit. Rex, quod ad Catholicam Religionem ac fidem verè Christianissimus, Catholicæque Ecclesiae filius vnicè dilectissimus & obsequentissimus. Regnis Daniae & Norvvegiae Anno 1514. inauguratus, nihil magis sibi curæ habuit, quam vt Suecos sæpius rebellantes, Regnoque Daniae fasces submittere detrectantes, iterum subiugare, atque in fide & obsequio firmiter retinere posset. Ad hoc autem tam arduum ac difficile opus conficiendum, cum aliorum quoque auxilio ac praesidio sibi summoperè opus esse videret, è re sua, atque usu regni fore arbitratus est, si Maximis ac Potentissimis totius orbis Monarchis ac Dominis Societate ac foedere coniungeretur: cumque amoris ac beneuolen-

uolentiæ Potentissimorum horum Orbis Dominorū amicè sibi conciliandæ, firmiterq; retinendæ, nullam cōmodiorem viam ac rationem esse perspiceret, quā Affinitatis vinculo ac coniunctione cum ijs firmiter vniri ac deuinciri: ideo de *Isabella Philippi Archiducis & Hispaniarum Regis filia*, *Caroli Quinti postea Imperatoris sorore*, in vxorem ducenda, animum inducere cœpit. Cuius voti tandem compos factus, Illustrissimæ huic Reginæ Anno 1515. matrimonio vnitus ac coniunctus fuit. Tantæ itaque, tamque Potentissimæ ac Augustissimæ Familiæ, affinitatis, fœderis, ac Societatis vinculo coniunctus, tamque firmissimis præsidijs ac auxilijs vndiquè munitus ac suffultus, Suecos tandem domare ac coronæ subijcere, consilium cepit. Cumq; fermè omnes Regni Proceres ac subditi, *Stenonis Regni* ac dominationis cupidi ac sitientis impulsu, inter se coniurassent, Regemque Christiernum nunquam pro suo Domino ac Rege sese recepturos ac agnituros esse, vnanimiter constituissent ac decreuissent, solus *Gustauus Regni Suecia Archiepiscopus*, syncerus ac integerrimus Præsul, vi conscientiæ ac Religionis adductus, proceribus relictis, contra Christiernum nequaquam conspirare voluit nec potuit. Cumque ob hunc animi sui candorem ac constantiam, quodâ Christierni Regis partibus fortiter ac animosè staret, passim Suecorum odium ac inuidiam sibi concitasset, tandem Procerū furori violenter ac hostiliter ipsum vsquequaque persequentium cedere, atque in arcem quandam Sueciæ firmissimam ac munitissimam, *Stegam* nomine, vitæ ac salutis seruandæ causa, tanquā in asylum quoddam fugere ac se recipere fuit coactus. Eius rei fama cum primum ad Christiernum Daniæ Regem allata esset, non cunctandum sibi ratus, verū quam potuit ocijssimè classem centū & viginti nauium

instruxit ac armauit, ac in Sueciã Archiepiscopo *Gustauo* tam grauius periclitanti, inq; tantas angustias redacto, subsidio misit. Classe hac eximia, secundis ventis, optimaque tempestate, salua ac incolumi in Sueciam delata, arcem illam munitissimã, Suecorum obsidione cinctam, *Stegam*, tandem per suos cepit: qui Archiepiscopũ *Gustauum* violentis ac sanguinarijs illorũ manibus ereptum, saluum ac illæsum in Daniam secum deduxerunt. Postquam *Stega* discesserunt Sueci, malè feriat, indiçto *Stockholmium* conuentu, frequẽter cõueniunt, vniuersiq; regni Proceres ac Ordines grauißimum edictum confestim condunt ac promulgãt, quo firmiter statuunt ac decernunt, se posthac & in perpetuum præfatum Archiepiscopum *Gustauum* pro hoste, perduelli, ac inimico habituros esse, nunquam se ipsum iterum in gratiam recepturos, neque, quod *Christierni* partibus fauisset, vnquam se illum in pristinum honoris ac dignitatis gradũ restitutos esse. Præterea quoque vnanimi consensu statutum ac decretum fuit, vt firmissima ac munitissima illa arx *Stega*, quò Archiepiscopus vitæ seruandæ causa confugisset, à fundamentis diruta solo æquaretur, neque vllò vnquam post hac tempore iterum extrueretur ac conderetur. Tandem illud ausi, vt pertinaci ac obfirmato animo firmiter statuerent: etiamsi summus Pontifex Romanus se huic negotio interponeret, ac sua prudentia ac authoritate quicquam statueret ac decerneret, eius quoq; authoritatem, statuta ac decreta nequicquam ponderis ac momenti apud se habitura esse: neq; se eius consilio ac imperio hac in re vllà ratione obsecuturos ac parituros, sed firmiter in suo proposito ac decreto perseueraturos, neq; vllò vitæ ac fortunarũ periculo ac discrimine, sententiam suã mutaturos esse. Deniq; cuiuscunq; etiã criminis ac facinoris

noris, siue violatæ Ecclesiæ obedientiæ, siue læsæ Ma-
iestatis Regni ac imperij, imposteri rei agerentur, hu-
iusmodi culpâ ac pœnam, qualiscunq; illa fuerit, om-
nibus & singulis ex æquo communẽ fore. Hoc edicto
promulgato, Rex *Christiernus Archiepiscopo Suetiæ Gu-
stauo*, tunc tẽporis Exuli ac prõfugo author fuit, con-
siliũq; dedit, vt negocium hoc ad tribunal superemi
Pontificis Romani deferret, eiusq; consiliũ ac iudiciũ
in hac causa exquireret ac imploraret. Qui confestim
in dicto Cardinaliũ Concilio, req; diligenter conside-
rata ac expensã, hanc sententiã tulit. Quandoquidem
Sueci malitiosa ac perfida hac sua cõiuratione ab Ec-
clesiæ vnione ac obediẽtia sese segregauerint, propter
hostilẽ ac violentã summi sui præfulis ac Archiepisco-
pi *Gustau* persecutionẽ, nefando ac detestãdo Schis-
matis crimine se foedẽ contaminauerint, iustissima
quoque huiusmodi Schismaticis debita ac constituta
pœna plectendos ac animaduertendos esse, & primũ
capitis supplicio afficiendos, deinde rogo imponẽdos
ac comburendos esse. Hac sententia promulgata, Ro-
manus Põtifex, datis ad *Christiernũ Regẽ* literis, eius
executionẽ quã seuerissimẽ ei imperauit ac præcepit.
Quod & tandẽ efficere coactus fuit. Suecis itaq; tan-
dem à Rege *Chrierno* bello deuictis ac superatis, vr-
beq; *Stockholmio*, cum se diutius aduersus tam validam
manũ sustinere ac defendere non posset. dedita ac oc-
cupata, tandẽ Suecos in Fidem ac clientelã, præstito so-
lenni fidelitatis iuramento, recepit. Sueciæ Rex à præ-
dicto *Gustauo* Sueciæ Archiepiscopo solennibus ce-
remonijs, *Caroli V. Imperatoris* legatis præsentibus,
atque solennem hunc actum honorifica donatione
ac oblatione aurei Velleris decorantibus, regio suo
muneri ac officio consecratus ac inauguratus, post a-
liquot dies summa festiuitate ac lætitia transactos,

tandem summi Pontificis Romani sententiam ac decretum Executioni mandare, iustitiæ amor & obedientiæ studium ipsum mouit: cōdonatāq; promiscuæ plebi ac multitudini iniuriarum ac delictorum offensa, in præcipuos seditionum authores ac turbarum Principes, merita ac condigna, Romani Pontificis decreto cōstituta ac ordinata pœna, seuerè animaduerit. Supplicio hoc de factiosis subditis sumpto, vt omnem iniustitiæ ac tyrannidis suspicionem & culpam Pontifex summus à Rege Christierno remoueret, peculiarem quendam Legatum Iohannem de Potentia Romanæ Sedis Cardinalem in Sueciam ablegauit, qui diligentissimo & accuratissimo omnium eorum, quæ in hoc negocio gesta erant, examine instituto, rebusque omnibus quam curiosissimè ac diligentissimè inquisitis ac peruestigatis, nihil à Rege quicquam præter ius ac fas in hac causa actum apertissimè pronunciauit. Turbis in Suecia compositis, regno pacato, ac præcipuis seditionum authoribus è medio sublatis, Rex in Daniam iterum reuersus est. Quò cum ventum, non multò post ad Imperatorem Carolū Quintum affinem, protectionem suscipit, à quo summa pompa, splendore, ac magnificentia quam honorificentissimè exceptus, nouoq; insuper honore ac dignitate auctus ac ornatus fuit, collato nimirum ipsi pleno dominio, iure, ac potestate super *Feudum Holsatia*, quod ipse nimirum imposteriorum tanq̃ legitimus Dominus illud conferre, & à se vnice peti ac impetrari debeat. Dū itaq; Rex Christiernus peregrè abesset, atq; apud Imperatorē degeret, noui subinde tumultus in Regno Sueciæ moti & excitati fuerūt. Quibus imprimis ansā & occasionem præbuit, Gustauus Erici Filius, qui Patre mortuo, ac cum reliquis rebellibus capitis supplicio affecto, à Rege Christierno cum alijs nōnullis capti-

captiuus in Daniam abductus, & Erico Equiti Dano, sub denunciatione certæ ac maximæ multæ, diligenter ac fideliter custodia traditus ac commissus fuit: à quo, cum propter cognationem aliquantò lenius ac indulgentius haberetur, laxioriç; custodia detineretur, tandem nimia libertate ac licentia ipsi permissa, de fuga consilium inire cœpit, nouoç; peregrino ac insolenti bubulci alicuius habitu assumpto, clam è Dania secessit, & Lubecam summis itineribus contendit. Quò cum saluus ac incolumis peruenisset, illisç; statum ac conditionem suam aperuisset, confestim, vt in Regem Christiernum animo erant inimicissimo ac infensissimo, eius saluti & incolumitati quam maximè consultum esse cupientes, naui continuo instructa, ipsum in Suetiam transuehendum curant. Vbi cum diu obscurus latuisset, ægerrimeç; ac ærumnosè vitam tolerasset, instar mercenarij cuiusdam, manuum opere ac labore, victum ac amictum sibi comparans, tandem *Darlecarlorum* (hominum generi in Suecia omnium audacissimo ac ferocissimo) societati ac consortio sese adiungit, in quorum notitiam ac consuetudinem cum venisset, eorumç; amorem ac beneuolentiam sibi conciliaffet, tandem coniuratione inter se facta, consilium ceperunt, omnes Regis *Christierni* Præfectos ac Satrapas armata ac violata manu adoriri & impugnare: quibus partim miserè ac crudeliter trucidatis: partim Regno Sueciæ expulsis ac deturbatis, ipsi solùm rerum potiuntur, arma capiunt, exercitumç; colligunt, cui Ericum Ducem ac Imperatorem constituunt. Tandem violentis ac sanguinolentis suis manibus, nec non callidis suis consilijs, ac machinationibus, eò rem perducunt, vt omnes fere proceres ac incolas totius regni in suas partes ac sententiam pertrahant, perfidaç; à Legiti-

mo suo Rege Christierno discessione facta, Gustavi partes sequerentur. In huiusmodi itaque angustijs ac periculo Rex Christiernus constitutus, de copijs vndique cogendis, quibus huiusmodi turbas ac seditiones in Suecia motas ac concitatas iterum sedare ac compescere posset, dispicere ac consultare cœpit, statimque in Holsatiam ad Fridericum Patruum genere ac cognatione sibi proximum summis itineribus contendit, eius opem, consilium, & auxilium petiturus. Quem, cum aliquibus de causis nonnihil alieno à se animo esse perspiceret, auxiliaresque ipsi copias mittere tergiuersaretur, consultum fore existimavit, priusquam aperto Marte Suecos oppugnaret, cum Friderico Patruo suo in gratiam redire, deq; omnibus negocijs ac controuersijs, quæ ipsis intercederent, amicè ac pacificè transigere: vt ita sublatis omni odij & simultatis causis, firma, constans, ac perpetua pax, animorumq; concordia inter se inuicem iniretur ac confirmaretur. Ad hoc negocium conficiendum, vtriusq; consensu ac arbitrio *Bordesholmij* (quod Monasterium est in Holsatia famosissimum ac celeberrimum,) Anno 1522. conuentus indicitur, vbi adhibitis arbitris ab vtraq; parte delectis ac approbatis, nempe Ioachino Electore Brandenburgensi Regis sororio, & vxoris Friderici fratre, nec non Alberto Megapolitano, & Henrico Episcopo Raceburgensi, totum hoc negocium transactum, & quicquid inter illos antea litis, controuersia, ac dissensionis erat, amicè compositum ac transactum fuit. Dum hæc ita *Bordesholmij* aguntur, omniaque amicè ac pacificè transacta esse Christiernus existimaret, Lubecis aduersantibus, bellumque mouentibus, nouæ quoque in Dania præter omnem spem & expectationem turbæ, ac factiones exortæ sunt, quam tamen omnino tranquillam ac paca-

pacatam esse Rex Christiernus existimabat: Proceribus Regni ægrè ferentibus & nequaquam permittere volentibus, vt exteri ac peregrini milites, quibus Rex Christiernus Suecos debellaturus esset, in Regnum deducerentur. Hoc enim summum Regno eiusque incolis detrimentum ac incommodum allaturum esse, sibi que tandem exitio ac ruinæ fore, animum inducebant. Hisce autem incommodis vt maturè obuiam procederetur, multisque alijs causis ac rationibus adducti, (quas postea publico scripto memoriæ prodiderunt Proceres Iutiæ) de Christierno Rege abdicando, & in eius locum Ducem Fridericum eligendo, consilia ineunt. Quod cum Christiernus comperisset, se que iam in extremas angustias redactum, vndique tam externis hostibus, quam proprijs subditis infestari ac oppugnari videret, omni tandem consilio & auxilio desperato, cum nusquam tutum ac tranquillum locum se reperturum existimaret, Iutiæque omnium optima ac amplissima Daniæ parte à se auersa, reliquas quoque partes quam facillimè ad defectionem impelli ac commoueri posse sibi persuaderet, nihil quicquam amplius remedij ac consilij superesse vidit, quam vt maturè fugam adornaret, ne postea turbis ac motibus indies ingrauescentibus, abitu ac discessu prohiberetur. Itaque conuasatis omnibus, classe viginti nauium instructa, regiaque suppellectili illis imposita, cum Fidissima ac Dilectissima sua Coniuge *Isabella* (quæ postea omnium ærumnarum ac miseriarum, nec non durissimi ac grauissimi exilij perpetua ac indiuidua comes ac socia, ei firmiter ac constanter adhæsit, & à Proceribus Regni in Daniam reuocata apertè pronunciauit *Malle se cum viro exulare, quam sine marito regnare,*) & charissimis liberis

Regno

Regno exulatum abiit : ac primum nauigatione in Germaniam suscepta, Electorem Brandenburgensem socerum suum conuenit, inde ad Fridericum Saxoniz Electorem auunculum suum se contulit, tandem *Lyram* Brabantiz concessit, vbi alimenta ac hospitium Imperator Carolus V. illi benignè præbuit, ac concessit, vbi aliquandiu commoratus copias paulatim collegit, classemque viginti nauium ab Hollandis sibi comparauit, quibus postea in Daniam ad recuperanda sua regna iterum expeditionem suscepit. Vbi primum cum classe *VVarburgum Hollandia* appulit, indeque magna ac turbulenta coorta tempestate, ventorumque vehementia classe dissipata, nonnullisque nauibus depressis ac submersis, tandem ad *Norvvegia* littora delatus est, vbi postea omnibus ripis ac littoribus frigore congelatis, idoneam nactus stationem hyemare decreuit. Quò cum ventum, quam plurimos tam Nobilium quam plebecorum sibi admodum fauentes ac gratiosos reperit, plerique omnes Regni Proceres & Episcopi, opera ac studio *Olai Archiepiscopi Nidrosiensis*, illum iterum pro Rege ac Domino suo receperunt, præstitoque fidelitatis iuramento, debitum honorem, cultum, & obsequium illi iterum promiserunt. Quibus in fidem receptis, tandem quoque cum præfecto arcis *Aggerhusie Magno Guldenstern Equite Dano* de deditioe arcis agere & tractare coepit. Quam rem cum summoperè vrgeret, & de deditioe arcis præfatum *Magnum Guldenstern* vehementer ac indefinenter sollicitaret, tandem humili ac demisso animo respondit, se quidem non diffiteri, neque vlla ratione inficias ire posse, ipsum horum trium Regnorum, Daniz, Suetiz, & Norvvegia Regem legitimè natum, electum ac coronatum esse, neque se satis firmum ac validum esse, vt hyberno hoc tempore arcem hanc

hanc, si viillam oppugnare velit, valida ac armata manu tueri ac defendere possit: cum autem famæ, vitæ, ac nobilissimæ suæ familiæ summoperè intersit, ne ita temerè ac leuiter, inscio ac inconsulto suo Rege ac Domino, arcem hanc fidei suæ commissam dedat, ideoq; humiliter se rogare & obsecrare, vt hoc negotium tantisper suspendat, dum Regi ac Domino suo Friderico præsentem arcis statum & conditionem literis significet, à quo, nisi ante Kalendas Martij commeatus & auxilia mittantur, quod tamen tam exiguo temporis spatio præstari posse, vix possibile videatur, se vtrò deditioem arcis facturum esse. Quo responso Christiernus contentus, arcis illius obsidione aliquandiu abstinet, & minora interea quædam oppida, *Norvvegiæq;* Prouincias, & munitissimam arcem *Bobus* occupat, sibiq; subijcit. Interea *Magnus Guldenstern*, datis ad Regem literis, rem omnem, vt se habet, exponit, eiusque opem & auxilium summoperè implorat, seq; non tam annonæ & munitioem penuria, quam exercitissimorum & veteranorum militum inopia summoperè labotare, literis suis indicat, horum igitur quam ocijssimè copiam sibi fieri, obnixè rogat. Literis hisce per ministrum Francum, *Iohanni Rantzouio* arcis *Helseburgi* tunc temporis præfecto, traditis ac porrectis, militum aliquot copias quam potest celerrimè ex vicinis & finitimis locis colligit, eosque nauigijs impositos quam velocissimè in *Norvvegiam* transuehi curat. Qui ad *Norvvegia* litora delati, nauigijs frigore constrictis egrediuntur, & per occultas quasdam semitas ac viarum anfractus, duce & comite *Franco* in arcem deducuntur. Horum itaque aduentu ac præsidio cum arx bene munita ac firmata esset, magnum quoque commeatus ac frumenti numerum ex vicinis ac finitimis locis, ad
horum

horum alimenta ac sustentationem, Præfectus *Guldenstern* in arcem comportari curat. Rex *Christiernus*, cum hac spe se frustratum esse videret, arcem illam continuò obsidione cingi iussit, ne quid amplius in illam transferri ac importari possit. Interea Rex *Friedericus*, imminente æstate, glacièq; soluta, ingentem ac validam nauium classem, quam tam ex suis, quam alijs vicinis ac confœderatis ciuitatibus ac regionibus sibi comparauerat, in *Norvvegiam* transmisit, cui *Canutum Guldenstern* præfecerat. Quæ cum ventis secundis, salua ac incolumis in *Suetiam* appulisset, primùm arcem illam munitissimam *Stegam* obsidione soluerunt, victoriaque potiti, ipsum *Christiernum* Regem tandem viuum ceperunt atque in *Daniam* secum deduxerunt. Inde continuò *Sunderburgum* translatus ac custodiæ traditus fuit. Ibidemq; postquam integros 27. vixisset, tandem miserrima ac durissima hac seruitute solutus ad cœlestem Patriam commigravit.

Vt sacra Lutherus temerat Mystera Christi.

Atque errore, Dei taminat ipse Gregem.

Vltimus his sacrum Godscalcus Præsul in oris

Sustinuit veræ Relligionis opus.

A. C. 1517.

Huius *Christierni* Regis ætate, Episcopus *Slesuicensis* fuit *Gotscalcus de Aleuelde* Decretorum Doctor, qui ex Præposito & Canonico *Slesuicensi* Episcopus vnanimi *Canonicorum* consensu electus est Anno 1507. & à Summo Pontifice confirmatus. Anno vero sequenti hoc est 1508. *Lubecæ* à Reuerendissimis Patribus *D. Ioanne Ratzeburgensi*, *Wilhelmo Slesuicensi* & *Petro Suerinensi* Episcopis, Episcopus est consecratus de mandato Summi Pontificis. Vir tam Natalium splendore, Nobilitate Generis, quam Pie-

tatis

tatis ac virtutum decore illustris ac conspicuus, Pro-
ceræ ac elegantissimæ staturæ, summi Consilij, ac a-
cerimi iudicij, Popularis noster honorandus, Patriæ
nostræ Holfatiæ singulare Decus, & Cancellarius
Ducalis, in Iure Ciuili & Canonico multum versatus,
quod adhuc eius libri, qui ad manus meas venerunt,
testantur. In quibus manum eius singulis penè pagi-
nis adscriptam cernere licet. Vnde de insigni eius eru-
ditione summaq; diligentia iudicium fieri potest, atq;
existimandi copia datur. Sed & spartam, quam nactus
erat, ornauit concionando, rem diuinam faciendo,
Ecclesias visitando, librosque sacros & Ecclesiasticos
scribendo. Nam *Ritualem Librum*, (quem *Agendam*
vulgus nuncupat,) ipse edidit in vsum Ecclesiæ Sles-
uicensis, simul quoque *Breuiarium* euulgauit, hoc est,
librum, in quo lectiones, Psalmi & preces continen-
tur, quibus eo tempore in his oris vtebantur, eumque
Parisijs imprimendum curauit typis elegantissimis.
Episcopatum operatum nactus est nempe 24550.
marcis, vel vt ipse sua manu testatus est 20000. flore-
nis Rhenensibus. Ad cuius æris dissolutionem, quo
quotidie premebatur, prædia & bona in Stubbe ven-
didit, & alia quædam annotanda. Cui venditioni in-
tercesserunt Canonici, quod illis inscijs & inconsul-
tis ea peracta esset, deq; ea re publicè protestati sunt,
postea vero vrgente necessitate, accedente Regis con-
sensu & ratihabitione, firmata fuit & probata, vt
ex literis, quæ de ea confectæ sunt & in domo Capi-
tulari, extant colligere licet. Apud omnes quoq; ordi-
nes graciosus fuit Episcopus Gotscalcus, & imprimis
apud Regem Daniæ, idq; ex eo colligere licet, quod
Anno Millesimo quingentesimo decimo quinto, à
Rege Christierno in Belgium Gotscalcus missus
fuit, vt ei *Isabellam Sororem Caroli Quinti* in vxo-
rem

rem peteret. Quam & impetrauit. Extatque ea de re oratio Latina, satis elegans & concinna, quam *Gotscalcus* coram Cæsare, alijsque Principibus habuit, quam *D. Arnaldo VVithfeldio* Regni Daniae Cancellario vtendam ac perlegendam concessi, à cuius hæredibus illa reposcenda erit. Leges quoque sumptuarias tulit *Gotscalcus*, quibus nuptijs faciendis, sumptibusque, qui ibi fieri solebant nimij ac immodici, conuiujs item natalitjs, quæ nimis lautè ac magnificè agitari solent, quoties infantes baptismati admouentur, & sacris Christianorum initiantur, regulam ac modum præscribit. (*Anno 1517. Episcopus Gotscalcus Monasterium quoque Reinefelde à Pontifice impetrat, consentiente Christierno II. Rege Daniae, & Papa confirmante. Episcopo Lubecensi insuper habito & neglecto. Quo anno & Martinus Lutherus indulgentias taxare atque exagitare cæpit.*)

Hic itaque *Gotscalcus* de Aleuelde fuit vltimus ab Ecclesia Romana & Sede Apostolica Electus & confirmatus Episcopus Slesuicensis, qui quamdiu vixit, Catholicam Religionem ac fidem toto corde ac animo est amplexus, eamque contra omnes hostes ac aduersarios ad extremum vsque Spiritum, fortiter ac animosè defendit, in cuius tandem constanti confessione ac professione piè ac placidè in Christo indormiuit. Cuius pij ac Religiosi Episcopi ætate, insignis ac memorabilis in vtroque Regimine rerum vicissitudo ac mutatio contigit. Nam & eius Rex ac Dominus Clementissimus Christiernus II. Regnorum solio ac imperio pulsus ac deturbatus fuit, & simul cum eo quoque Christiana & Catholica Religio, à tot Sanctissimis ac Religiosissimis Patribus, primùm introducta ac seminata, tot Summorum Pontificum, Gloriosissimorum Imperatorum, nec non Serenissimorum ac

rum ac Illustrissimorum Regum Daniæ, Ducum Holsatiæ ac Slesuicensium, authoritate, summaq; cura ac diligentia, consilio ac præsidio firmiter munita, custodita, ac propagata, tot insignibus miraculis confirmata, capite ac Patrono destituta, ac Rege Christierno exulante ac abdicato, simul quoq; his Regnis ac Nationibus exulare ac abrogari cœpit. Qua nutante ac ruinam minante, noua subito Hæreticorum ac Schismaticorum turba ac colluies exorta est, qui falsa doctrina ac peruersis dogmatibus, veram & Catholicam Christi in his locis Ecclesiam miserè turbauerunt ac afflixerunt, donec tandem omnino extincta ac deleta fuerit. Nam statim Anno 1526. Monachus quidam nomine Fridericus in medium prodijt, qui iam pridem ordinem suum deseruerat, ac cucullam exuerat. Hic postquam ex carcere & vinculis, in quæ ob facinora ac maleficia sua coniectus erat, euasisset, Slesuicum sese recepit: vbi annum commoratus, primum in summo Templo seu æde Cathedrali Slesuicensi; deinde in ambitu templi conciones ad populum habuit. Quotidie Canonicos & Pontificios calumnijs ac conuitijs virulenta ac petulantissima sua lingua insectabatur, acerrimè in eos inuehendo ac debachando, vt eos plebi omnino exosos redderet. Ei rude ac imperitum vulgus adhæsit tanquam ad faxum, vsque adeò, vt eum sibi pastorem Ecclesiæ omnibus votis deposcerent. Sed quod esset audaculus impudentior, & seditiosus, Regis odium atque offensam incurrit. Idque ex eo datur cognoscere: quod cum Ciues Slesuicenses in arcem ascenderent, Regemque humillimè ac demississimo animo orarent, vt sibi eum pastorem Rex permittere ac concedere vellet, Rex subiratus hisce verbis respondit. Quis Fridericum vobis inuidet ac adimit? Habetote vobis

D d

illum

illum. Attamen quia Rex perspiciebat, è se atque vsu
 Ciuium non fore, si hominem hunc seditiosum, mendaciloquum, obtrectatorem, nulliusq; pretij ac valoris, pastorem nanciscerentur, ideoq; vt eorum petitioni aliquo pacto satisfaceret, paulo post Slesuicum misit Marquardum Sculdorpium Kiloniensem, qui Conciones ad populum haberet, & Pastoris munia obiret. Hic præfatum Fridericum per semestre secum retinuit, & pro Sacellano vsus est. Sed, quod vsquequaq; sui similis permaneret, & conuiciandi finē nullum faceret, tandem abdicatus ac dimissus fuit. Idq; ea imprimis de causa, vt ferunt, quod in Cancellarium Regis Wulfgangum acerrimè inuectus esset, eumque publicè mendacij arguisset. De qua illata iniuria cum Regi questus esset, Fridericus in villa Noui monasterij comprehensus, & sub dio numellis vel lignis detentus fuit. Postea iussu Regis dimissus, Holsatiæ fines egreditur, & paulo post moritur. Is initio concionatus erat, & docuerat, pastorem ostiatim victum quærere debere ad exemplum Apostolorū, vilissima veste esse amictum, qualē ipse gerebat cœrulei panni Lubensis, neq; quicquam præterea desiderare, expetere ac possidere debere. Hæc quidem ore ille exterius proferebat, sed vix anno elapso meliorem sortem ac cōditionem nactus, vestibus sericis sese magnificè ac splendide exornare cœpit vxoremq; duxit. Ita sibimetipsi nō constās, aliud docebat aliudq; factitabat, proptereaq; breui in omnium odium ac despectum incurrebat. Deducebatur in summum Templum D. Petri à Ciuiibus, Ciuiumq; ministris ipsum comitantibus. Dumq; Sacerdotes & Canonici in Choro cantarent, ipse extra Chorum in Templo Psalmos Germanicos occinit, ita vt vox Canonorum horas suas Canonicas celebrantium præ magno ac contentissimo clamore

ac vociferatione vix exaudiri potuerit. In templo D. Petri plusculum temporis concionatus est. Sed cum eò audaciæ ac temeritatis prorupisset, vt prædicantem quendam Marquadam Bulovv consulis Slesuicensis filiũ, de suggestu publicè interpellaret, & in cõspectu populi acriter reprehenderet, verbis contumeliosis in illum inuectus, *Mentiris* inquiens ac *Nugaris*; in summum odium apud plerosq; adductus est, ita vt aliquandiu concionandi causa suggestum in templo præ metu ascendere non auderet. Interea non intermittebat data occasione in ambitu templi sermones habere. Vbi cum inter alia subinde has voces inculcasset. *Principi populum obedire debere; sed in rebus ad Religionem spectantibus minime*; eaque res cum ad seditionem spectare videretur, tandem munere concionandi ipsi interdicto, Marquardus à Principe accersitus & Prædicans designatus fuit.

Anno 1528. Alius quidam exortus est nomine *Melchior Hofman* pellio, quem ipsius Sectatores singularem quendam Prophetam nominabant, à Deo missum ad Occidentalem hanc mundi plagam, vt veritatem Euangelij in illis oris publicaret ac diuulgaret. Is Romam Babylonem appellabat, Argentinam autem Hierosolymam spiritualem. In Holsatiam tandem venit, illicque biennium Kiloniæ commoratus, cœpit publicè ac priuatim, prout occasio tulit, docere, & prædicare, libros etiam edere ac diuulgare. Præcipuè autem de Sacramento certamina & disputationes mouit, statuendo Eucharistiæ Sacramentum nudum tantum esse signum Corporis ac Sanguinis Christi: adiunctis sibi hac in parte duobus collegis ac suffraganeis, *Ioanne de Campen*, & *Iacobo Haggen Dantiscano*. Colloquium tandem *Flensburgi* de consilio ac mandato Regis *Friderici*, in cuius sese fauorem

& gratiam haud pridem insinuauerat prædictus Hoffmannus, habitum ac institutum fuit. Disputari ceptum est Flensburgi, Anno 1529. die Iouis post Quasimodogeniti, præsentem Regis Friderici filio Christiano, alijsque Generosis ac Nobilibus viris, Doctore Reuentlouio, Detleuo Pogvvisch præposito in Reinebeck, Ioanne Rantzouio & alijs proceribus. Ad colloquium autem imprimis accersiti fuerunt Lutherani, Doctor Pomeranus, Dominus Stephanus Pastor Hamburgi ad Diuam Catharinam, & M. Theophilus ludi moderator, Doctor Æpinus & Nicolaus Boen, ex Dithmarsia, vt & alij, quos omnes præfatus Hoffmannus falsos Prophetas nominabat, qui docerent, Christum pani incantationibus includi, ideoque ab ijs cauendum. Collocutores fuerunt Melchior Hoffman, Hermannns Tastijs Husensis, & alij Lutherani, qui cum eo in Palestram descenderant, & Hoffmannum oppugnarunt asserentem, Eucharistiæ Sacramentum tantum esse Spiritualem Manducationem, eoq; argumentis & demonstrationibus hominem adegerunt, vt se quidem rationibus ac argumentis conuictum esse non negaret: à concepta tamen opinione nequicquam declinabat. Qua de causa Holsatiæ ditione relegatus, solum vertere coactus fuit, de mandato Regis, ne alios suis erroribus inficeret. Collegæ autem ipsius illa disputatione aliam mentem ac sententiam edocti, ad alteram partem transierunt, & Melchiorem dereliquerunt. Ioannes de Campis, iam intelligo inquit, verba Christi, vt sonant, accipienda & intelligenda esse. Iacobus Hegge; Ego quoque inquit hac colloquutione motus iam dubitare desino. Publicè quidem de hoc articulo nunquam sum professus, sed cum fratribus placide conferens, scrupulum mihi mouit, quod Iudas accepisse dicatur Corpus Domini, cum

ni, cum impij gratiæ Dei minimè sint participes : non intelligens, aliud esse Sacramentum corporis Christi accipere, & aliud eius effectum, quæ est gratia, consequi: cum hic effectus per hominis peccatum & obicè possit impediri. Quæ subtilius ex sanctis Patribus explicant Theologi. Cum iam cœpta disputatio finita esse videbatur, ecce alius quidã nomine Ioannes Burse ingressus, queritur, quod colloquio non interfuerit: habere se quoq; nonnullos dubitationum scrupulos, quos libenter sibi eximi velit de verbis S. cœnæ. Hoc est corpus meum. Witebergenses asserere ac fingere nouas locutiones ac articulos, se vero cum Augustino sentire, qui in Homilia quadam, Edite Hoc est corpus meum, idem esse ac credere explicet: ideoq; se non tantum tribuere ac fidere Pomerano quã Augustino. Verum silentium illi à Principe indictũ fuit, & Stephanus Lutheranus respondit. Nos quoq; concedimus ac approbamus esum spirituales; attamen, si secundum normam Scripturæ, & S. Patrum explicationem sana mente ac ratione hoc mysterium dignè consideremus, alia quoque est Manducatio corporis Christi Sacramentalis: qua Christi corpus verè & realiter manducatur, non tamè vt intellexerunt Capharnaitæ, dentibus discerpitur, cum Christus indiuisibiliter secundum totã suam substantiã verè ac realiter sit præsens, vt inquit August. in serm. ad Neophytos. *Hoc accipite in pane, quod pependit in Cruce, Hoc accipite in calice, quod manauit de Christi latere.* Atqui verè & realiter Christi corpus pependit in cruce, & verus Christi sanguis dimanauit à Christi corpore. Ergo verũ Christi corpus, verusq; eius sanguis accipitur. Et, vt excludat omnem tropicum loquendi modum S. August. in Ps. 33. in illa verba Psalmi (ferebatur in manibus suis) ita inquit: *Quomodo hoc intelligatur in ipso David secundum*

literam, non inuenimus, in Christo autem inuenimus. Ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipse corpus suum ait. Hoc est corpus meum. Ferebat enim illud corpus in manibus suis. At si Christi corpus sub specie panis non fuisset verè & realiter præsens, non potuisset dicere Christus. Hoc est corpus meum, nec S. August. quod tulisset se suis manibus. Neq; vllibi S. Augustin. dicit, quod, Hoc est corpus meum idem sit, quod credere: sed Serm. 25. in Ioan. dicit. Quid paras dentem aut ventrem, crede & manducaſti: vbi vel loquitur de alia manducatione merè ſpirituali & non Sacramentali, vel etiam ſi de Sacramentali agat, ad eam requirit Fidem, qua quis credat, ſe Chriſtum verè ac indiuiſibiliter in Sacramento præſentem comedere; non tamen dentibus conuellere, aut membratim diſcerpere, vt Capharnaitæ homines Carnales & non Spirituales intelligebant. Finis tandem huic diſputationi & colloquio impoſitus fuit. Adhibiti autem fuerunt huic conuentui, qui ſingula exciperent, Franciſcus Strienius Regiæ Maiestatis Diaconus, Theodoricus Briller Huſia vocatus, Ioachimus Franck Viſtriensis, Ioannes Slauus, Teſmarus Hulebeke, & Ioannes Bennekendorpff Kilonienſis. Carolſtadius quoque ab Hoffmanno in Hoſſatiam vocatus erat, vt ſua authoritate ac eruditione aduerſarijs metum incuteret, ſuumq; dogma tueret ac defenderet. Abiturus autem Hoffmannus dixit, propter articulum de Sacramento multum ſanguinis humani effuſum iri. Argentoratum tandem profectus, ſcripta, ſuppreſſo impreſſoris nomine, edi ac publicari curauit, in quibus gloriatur, ſe palmam in Hoſſatia diſputando obtinuiffe vbi imprimis in Marquardum Sculdorpium Lutheranum acerrimè inuehitur, qui eum hæreſeos inſimulauerat, cuiusq; opinionem tanquam impiam ac erroneam omnino damnauerat. An-

Anno 1526. dedit Gotscalcus de Aleuelde Episcopus Slesuicensis literas ad Iudicem, Assessoresq; Camera, quibus obtendit, quamuis superioribus temporibus ætate Henrici Aucupis & Ottonis terminus Romani Imperij vltra Eidoram fuerit prorogatus ac ampliatus, vt & ex hac historia pag. 40. colligitur, mutato tamen iam imperij statu, & antiquato Marchionatu, Episcopatum Slesuicensem non esse subiectum Imperio Romano, sed Regno Daniæ. Quarum exemplum subiicimus.

Amicabile obsequium nostrum, plurimamq; salutem. *Illustres ac Egregij Domini ac amici, licet penitus incogniti, tamen vt spero, precipui. Deuenit alias saltem incerto autore ad auditum meum, qualiter nuper valuis Ecclesie nostræ Cathedralis fuerit affixa quadam litera, Sacratioris Casareæ Maiestatis sigillo, vt apparuisset, sigillata, putabaturq; fuisse priuatio Regalium contra nos, ob non solutionem nescio quam. Verum Excellentijs vestris constare petimus, me certè & Ecclesiam meam (heu dolor) nulla prorsus à Sacro Romano imperio tenere Regalia. Vtinam aliqua, quantulacunq; saltem exigua, pro loco refugij à præfato imperio haberemus. Vellemus profecto obuijs (vt aiunt) manibus admodumq; libenter comparere, & firma spe impetrandi absolutionem seu restitutionem sollicitare. Et quod hic Episcopatus sit extralimites Sacri Imperij, & sub Regno Daniæ constitutus, euidens existit. Namq; totaliter & in omnibus & per omnia ab hac parte fluuij Eidoræ, qui fluuius discernit Germaniam à Dacia, teste non modo Saxone Grammatico in prologo seu præfatione librorum historiarum suarum fol. 2. Verum etiam Alberto Krantz natione Saxone, in sua Saxonia li. I. c. I. Taceo Chronicam Hamburgensem seu Bremensem ibidem attestantem l. I. c. 12. & Eidora sciungit Diocesim Bremens. & Slesuicenf. Nã etiam in Speculo Saxonico libr. 3. artic. 54. nominantur*

duo Archiepiscopatus, & quindecim suffraganei Saxonie: sed Slesuicensis inter eos non nominatur. Nam à plerisque centenis annis antea suffuit Archiepiscopo Lundensi in Dacia, & eius, Regalia, à Regno Dacia dependebant. Præterea Dux Slesuicēsis, ut à plerisque accipi, nō impetitur (petitur) ab Imperio ratione illius Ducatus, sed duntaxat ratione Ducatus Holsatiae. Et licet inclytus ille Hēricus de domo Saxonica, Romanus Rex & Cæsar Holsatiam tanquam terram Imperio subiectam defendere volens: qua recuperata progressus in Daniam constitueret Slesuici Marchionem, tamen in morte ipsius Henrici Marchionatus Danorum Slesuici interijt, teste præfato Alberto Crantz. libr. 2. cap. 9. & eiusdem inclyti Hinrici Cæsaris Gloriosissimus filius, scilicet Magnus ille Otto Imperator, ad laudabilem propagandam fidem Catholicam etiam fuit ingressus Daniam, prout & pleraque alia Regna, hodie tamen libera: & optimus Princeps zelo Christianitatis passus est Marchionatum antiquari, ut Dani paterentur ibidem erigi Episcopatum, similiter & in Ripen, teste sæpè dicto Crantz. libr. 3. cap. 25. & 26. Et inter ea Slesuicum semper subsuit superioritati Daniae tam in temporalibus quam spiritualibus, palam & publicè, seruaturque per laicos in omnibus iudicijs secularibus leges Danicæ, à tanto tempore, citra cuius contrarium non est in memoria hominum. Quod etiam, prout credo, Serenissimus Princeps & Dominus, Dominus Fridericus Rex Daniae, iam aliàs scripserit Excellentissimis vestris, uti vobis promissum fuit. Et quia sunt à non suo iudice latae, prout mihi in hoc casu videtur, quod bona vestra gratia dixisse cupio, sunt ipso ipso iure nullæ. Attamen licet Episcopatus meus sit in solo Danico constitutus: quia tamen nullius me à parentibus, quam Alemanici sanguinis originem traxisse opinor, ideoque non libenter certè vellem Imperialibus me diuulgari censuris. Nam quemadmodum tam in Franconia, quam Hispania, & alibi, per vniuersum orbem

orbem, plerique Almani Episcopatus, seu alijs Dominijs & praefecturis funguntur, saluis tamen eorundem Episcopatuū, Dominiorum, seu praefecturarum, quoad eadem Regna, exceptionibus & libertatibus: Ideoque Excellentia vestra, rem tanquam abominandam mihi imputarent, si contra decentiam, quod procul absit, Episcopatum meum indebitè submitterem. Hinc Excellentias vestras amicabiliter oratas cupio, quatenus velint praemissa masticari, & à me persequendo amicabiliter desistere. Registro vestro vbi forsan Slesuugia (Episcopatus) annotatus est non obstabo. Vbi enim Excellentijs vestris inferuire & complacere poterimus, ad hoc amicabiliter offerimus nos, & sumus sedulò volentes. Et cupimus nos amicabilibus responsum literis vestris remunerari. Datum Slesuigij ex residentia nostra, die Dominica infra dicta, à Natiuitate Beatae Mariae semper Virginis anno 1526.

Gotscalcus Dei & Apostolicae sedis gratia Episcopus Slesuicensis.

Inscriptio literarum hæc est.

Generosis, Nobilibus, & Excellentissimis, Domino Adam Comiti, & Domino in Beichling Romanae Caesareae Maiestatis Camerae Imperialis Iudici ceterisque, Dominis presentibus & assessoribus, ac Domino procuratori Fiscali eiusdem Imperialis Camerae iudicij Dominis & amicis nostris praecipuis, &c. An. 1525 Rex Fridericus omnibus mandauit, literis patetibus suo sigillo firmatis, vt Decimas soluerent Canonicis. Anno 1526 Comitibus Kiloniae habitis fuerunt, vbi Canonici Slesuicenses 12000 pendere ac soluere promiserunt, ne Religio à Luthero inuenta introduceretur, sed vt in Veteri Catholica & Apostolica Religione ac fide firmiter ac constanter permanerent. Anno 1526 Marquardus Sculdorp sororis suae filiam in vxorem duxit. Quod factum cum Catholici merito summo opere detestarentur, Lutherus contra Ecclesiae sensum edito

scripto excusauit vt ex Ambsdorsius, Postea vero Anno 1529. Marquardus sudore anglico correptus vitam cum morte commutauit. Anno 1531. Cometa apud Austrum visus est mense Augusto. Anno 1532 Campanæ omnes ex edibus sacris & templis auferuntur, vna tantummodo relicta & quidem minima. Sed & suppellex omnis aurea & argentea auferitur, vno tantummodo calice relicto: altaria tamen remanent, quod ex lateribus, non auro constarent. Canonici aliquot mille marcas pendere coacti fuerunt, sed & de bonis Capituli diuidendis à Principe mandatum promulgabatur, vt post obitum eorum, qui viuerent, ea in fiscum redigerentur & in arcem referrentur. Cui mandato intercesserunt Canonici & parère recusarunt, tandem regia ordinatione his malis mēderi coeptum est. Anno 1532 Cometa visus est mense Iulio in illa cœli plaga quæ septentionem spectat. Quo anno Dux Fredericus in fata concessit. Anno 1532. die Lunæ post Festum omnium Sanctorum, mare inundauit oras illas maritimas, quæ sub aggeribus sita sunt, exundatione maxima. In Strandia perierunt ad 1600. homines. In Eiderstadia 600. plus minus. Domus vna cum pecoribus diuulsa & vndis maritimis abrepta fuerunt. Sed & Romæ eodem anno aqua maxima fuerunt, Tyberi agros inundante cum maxima hominum strage ac interitu. Id infortunium Cometa præcessit & denunciavit. Item fera syluestres, cerui & ceruæ quæ insolito more mare traijcientes In Strandiam appulerunt: indicia mali impendentis.

Episcopus Gotscalcus de Aleuelde, postquam Episcopatum Slesuicensem triginta tres annos administrasset, obiit Bollingstedæ in prædio hæreditario anno 1541. die 27 Ianuarij, in medio Choro sepultus, vt ex lapide eius sepulchro imposito liquet, cuius hæc inscriptio est. Anno 1541. die 25 Ianuarij obiit Reuerendus in Christo Pater & Dominus Gotscalcus de Aleuelde Episcopus Slesuicensis.